LINGVISTICKÁ ANALÝZA EXPRESÍVNYCH JEDNOTIEK NOVELY A. P. ČECHOVA *STEP* A ICH PREKLAD DO SLOVENČINY

Anna MIZERÁKOVÁ

ÚVOD

Expresívnosť je jedna zo základných vlastností obrazov nielen umeleckej literatúry, ale aj našej každodennej komunikácii. Práve expresívnosť predstavuje v procese prekladu ťažkosti. O problémom spojených s expresivitou a jej prenosom z jedného jazyka do druhého je napísané veľké množstvo prác a štúdii ako napríklad práce: L.S. Barchudarova, V.V. Vinogradova, A.D. Švejcera, Ľ.Feldeka a iních.

Aktuálnosť témy spočíva v tom, že s analyzovanými jednotkami sa stretáva nielen prekladateľ pri svojej prekladateľskej činnosti, ale aj každý človek pri každodennej komunikácii s ľuďmi. Naša reč je plná obrazov a metaforických jednotiek. Každý jeden z nás používa tieto jednotky v menšej alebo väčšej miere. Človek sa stáva národným a kultúrnym na základe toho ako pracuje s jazykom a ako dokáže svoju výpoveď „skrášliť".

Cieľom práce je analýza expresívnej lexiky, jej význam a úloha jednotlivých expresívnych jednotiek a ich preklad do slovenčiny. Práca porovnáva jednotky s ich prekladovými variantmi či sú jednotky preložené adekvátne alebo nie, či prekladové varianty obsahujú expresívne zafarbenie, alebo prekladateľky venovali viac pozornosti významovej stránke jednotiek.

Objektom práce poslúžila expresívna lexika – frazeologické jednotky a oslovenia novely *Step* A.P. Čechova a dvoch slovenských prekladov – Nadi Szabovej a Viery Bosákovej. Frazeologické jednotky okrem iného obsahujú historicko-archaické zafarbenie. Pri lingvistickej analýze prekladu, ako teoretická opora poslúžili práce: M.N. Šanskeho a A.V. Fiodorova. Oslovenia sa používajú s cieľom pomenovania nejakej osoby, predmetu ku ktorému smerujeme svoju reč. Analýza postupne ukázala, že oslovenia môžu byť neutrálne alebo expresívne, a okrem toho môžu vyjadrovať etnokultúrne osobitosti.

1. PREKLAD A PREKLADATEĽSKÁ ČINNOSŤ

1.1 Cieľ a proces prekladu

Človek nemusí byť nadmieru vzdelaným lingvistom, aby si uvedomil, že jednotlivé jazyky odrážajú skutočnosť rôznymi spôsobmi, rôznymi jazykovými prostriedkami. Jazyk je

iba forma, akou sa človek vyjadruje, opisuje vonkajšie okolnosti, povedomie a myšlienky daného národa. Podobnosti a rozdiely jazykov sú prejavom odlišného chápania a pozerania sa na svet. Tieto jazykové odlišnosti podmienili prirodzený vývoj a rozvoj prekladateľskej činnosti, ktorú v dnešnej dobe už môžeme považovať za vedeckú prácu spojenú s pochopením, analýzou a interpretáciou originálu. Preklad je zložitý proces, ktorý vyžaduje od prekladateľa špeciálne jazykové a kultúrne znalosti obidvoch jazykov, v rámci ktorých sa bude uskutočňovať prekladateľská činnosť.

Pri preklade do slovenčiny vychádzame zo základných pravidiel slovenskej prekladateľskej školy, ktoré zozbieral a sformuloval slovenský spisovateľ a prekladateľ Ján Ferenčík:

1. Zásada textovej úplnosti
2. Zásada významovej totožnosti
3. Zásada formálnej totožnosti
4. Zásada dobrej slovenčiny
5. Zásada uprednostňovania významu pred formálnou pri neriešiteľnej situácii.

Známy ruský teoretik prekladu A. V. Fiodorov hovorí, že cieľom prekladu je zoznámenie čitateľa, ktorý nepozná jazyk originálu a obsahom diela a adekvátny prenos jazykovými prostriedkami druhého jazyka. Prekladateľ musí zvoliť také jazykové prostriedky, ktoré nebudú zaťažovať pochopenie textu z pohľadu čitateľa-prijímateľa. Okrem iného musí zoznámiť čitateľa so štýlom autora a so zvláštnosťami danej kultúry. Všetky tieto pravidlá prenosu informácie a zachovania štýlu, o ktorých hovorí Fiodorov, je potrebné zachovať v kombinácii so zásadami slovenskej prekladateľskej školy.

1.2 Preklad frazeologických jednotiek

Reálna reč človeka je plná rôznych obrazov a symbolov. Tieto obrazné jazykové jednotky, ktoré obohacujú a spestrujú našu reč nazývame – frazeologizmy. Frazeologizmy vyrážajú charakteristické črty národa. K frazeologickým jednotkám začleňujeme príslovia, porekadlá, výroky známych ľudí a taktiež výrazy, ktoré dlhodobým používaním získali prenosný význam. Hodnota frazeologických jednotiek spočíva v tom, že opisujú také činnosti, udalosti, charakteristiky či hodnoty súčasnosti a minulosti krajiny, ktoré sú obyčajne charakterné pre danú kultúru či krajinu. „Frazeologické jednotky kumulujú špecifické konotácie, ktoré majú za úlohu sprostredkovať isté asociácie a na ne nadväzujúcu emocionalitu.“ (Opalková, 2006, s. 57). Pri preklade frazeologizmov sa prekladateľ často stretáva s ťažkosťami. Tieto ťažkosti sú spôsobené ich rozdielnou expresivitou

a hovorovosťou. Pri analýze príkladov sme sa opierali o klasifikáciu spôsobov prekladov frazeologizmov L. L. Neľubina a A. V. Fiodorova:

1. Používanie ekvivalentov – frazeologická jednotka v preklade v plnej miere zachováva zmysel a charakter frazeologickej jednotky originálu.
2. Používanie variantu – frazeologizmu, ktorý môže mať nacionálny charakter. Pri tomto type prekladu, text prekladu je oveľa bližší kultúre jazyka, do ktorého sa prekladá. V takom prípade hovoríme o naturalizácii: „Preklad sa stáva naturalizáciou nielen jazykovou, ale aj – a predovšetkým – kultúrnou“ (Vilikovský, 1984, s. 153).
3. Kalkovanie – doslovný preklad používame výraz nemá v jazyku prekladu adekvátny ekvivalent.
4. Opisný spôsob – ruskí jazykovedci S. I. Vlachov a S. P. Florin tento spôsob nazývajú aj nefrazeologický preklad. Pri tomto spôsobe prekladu sa prekladá len obsah frazeologizmu, pričom sa stráca jeho expresívnosť.

1.3 Expresívne oslovenia a ich preklad

Ustálené slovné spojenia môžu charakterizovať nielen myslenie národa v obrazoch, no taktiež systém kódov, ktoré sú charakterné pre vstupnú časť komunikácie. Osobitým druhom tohto komunikačného vstupu sú oslovenia. Oslovenie sa používa vo všetkých sférach ľudskej činnosti – v publicistickom, administratívnom, hovorovom štýle, v rétorike, umeleckej literatúre atď. Oslovenie môže mať formu rôzneho slovného druhu. Prirodzenou formou je podstatné meno. Menej rozšírené sú oslovenia vo forme prídavného mena, číslovky alebo príčastia. Základnou funkciou oslovenia je „prilákať“ pozornosť partnera rozhovoru. Základným ukazovateľom oslovenia je intonácia, ktorá je najvýraznejšia v hovorovej reči. Môžeme súhlasiť so slovami prof. Sipka, že oslovenia môžu vyjadrovať: zdvorilosť, urážku, láskavé alebo negatívne vzťahy. Okrem toho, oslovenia môžu obsahovať expresívne alebo národné zafarbenie.

S prekladom oslovení je spojený aj preklad alebo prepis ruských mien. Pri tom sa prekladateľ musí opierať o pravidlá slovenskej prekladateľskej školy. Jedno z pravidiel hovorí: „Zásada prenášať cudzie mená a názvy v pôvodnom znení, resp. v ustálenej transkripcii, s výnimkou funkčných mien a názvov, prezývok a pomenovaní“ (Ferenčík, 1982, s.37).

Vyššie spomínaní jazykovedci S. P. Florin a S. I. Vlachov vyčleňujú šesť typov oslovení. Jedným z typov sú už spomínané oslovenia s expresívno-emocionálnym obsahom. Expresívno-emocionálne oslovenia môžu vyrážať pozitívne alebo negatívne hodnotenie.

Práve tieto lexikálne jednotky sa prekladajú s ťažkosťami. Ťažkosti sú spojené s tým, že nie slovná zásoba jazyka prekladu neobsahuje plne adekvátny variant. V novele sa stretávame s množstvom vulgárnych oslovení. Takáto lexika nie je súčasťou neutrálnej a knižnej lexiky. Expresívna až vulgárna lexika (v našom prípade oslovenia) je charakterná pre ľudí, jazykové spôsoby a možnosti ktorých sú obmedzené ich výchovou, vzdelaním a sociálnym prostredím v ktorom žijú.

2. PRAKTICKÁ ČASŤ

2.1 Preklad frazeologizmov použitím ekvivalentu

Väčšina príkladov z nami analyzovaného diela s ich dvoma slovenskými prekladmi, autorkami, ktorých sú Naďa Szabová (preklad uvedený pod číslom 1) a Viera Bosáková (preklad uvedený pod číslom 2) sú príklady použitia pri preklade ekvivalentu.

Ako prvý príklad uvádzame frazeologickú jednotku, ktorá hovorí o dôležitosti vzdelania:

Ученье, как говорится, свет, а неученье – тьма. ... Истинно так.

1.Ako sa hovorí, poznanie je svetlo a nevzdelanosť tma. Presne tak.

2.Ako sa vraví, vedomosť – svetlo, nevedomosť tma. ... Svätá pravda je to.

Nasledujúci príklad ruský frazeologický slovník objasňuje, že frazeologizmus hovorí o veľmi mladom a neskúsenom človeku. Slovenčina daný frazeologizmus obsahuje a prekladateľky ho použili adekvátne. Preklady sa odlišujú iba použitím rôzneho slovesa:

*... ещё на **губах молоко не обсхло**, в указчики лезёт.*

*Ešte mu **mlieko na brade neobschlo** a už by poúčal.*

*Ešte ti **mlieko po brade tečie**, a chceš ma poúčať?!*

Ďalšie príklady môžeme taktiež charakterizovať ako ekvivalenty, ktoré v prekladovom jazyku majú niekoľko adekvátnych synonymických variantov:

Чистая мать!

1. No, navlas ako mať.

2. Celá mať! Akoby jej z oka vypadol!

Я вам говорю одно, а вы другое ...

1. Ja vám hovorím jedno, а vy druhé ...

2. Ja o koze vy o voze ...

*Ушь рожу-то паскорячило, **словно шмель укусил**.*

*1. Aha, akú má nadutú papuľu, ani **čo by ju osa uštipla.***

2. Čo pozeráš ako teľa na namaľované vráta?

Сказано, молодая да глупая. В голове ветер так и ходит.

1. ***Veď sa aj hovorí: mladosť pochabosť.*** *Taký vetroplach.*

2. ***Predsa sa vraví – mladosť pochabosť****. Ľahkomyseľná je až strach.*

Nasledujúce príklady adekvátneho ekvivalentného prekladu môže zaradiť k frazeologizmom cirkevného charakteru:

Создателю, во славу, родителям же нашим на утешение, церкви и отчеству на пользу.

1. *Stvoriteľovi na slávu, rodičom na radosť, cirkvi a vlasti na úžitok.*
2. *Stvoriteľovi na slávu, rodičom na potechu, cirkvi a vlasti na osoh.*

Adekvátne sú preložené aj nasledujúce slová – začiatok modlitby:

Во имя Отца и Сына и Святого духа.

1. *V mene Otca i Syna i Ducha Svätého ...*
2. *V meno Otca i Syna I Ducha ...*

2.2 Preklad frazeologizmov použitím variantu

K druhému typu prekladateľského spôsobu môžeme uviesť nasledujúce príklady:

Лисичка – ***матушка.***

1. *Aha, líštička* ***kmotrička.***
2. *Líštičke* ***kmotričke.***

Pre slovenské prostredie je oveľa prirodzenejšie nazvať líšku kmotrou ako matkou.

Nasledujúci frazeologizmus: *сем верст куселя хлебать,* Rusko-slovenský frazeologický slovník charakterizuje, ako nižšie, hovorové, ironické slovné spojenie a ako preklad uvádza: „trepať sa (terigať sa) zďaleka (z veľkej diaľky).“ (Dorotjakova, 1998, s. 580). Slovenské prekladateľky adekvátne použili spojenie „terigať sa“. Okrem toho prekladateľky dané spojenie dopĺňajú rôznymi elementmi: „za hory-doly“; „pre nič za nič“:

Всё равно по пусту едешь, за ***сем верст куселя хлебать****.*

1. *Aj tak je to daromné,* ***terigať sa toľkú diaľku pre nič za nič.***
2. *Aj ta sa* ***terigáš za hory-doly zbytočne.***

2.3 Preklad expresívno-emocionálnych oslovení s pozitívnym charakterom

S.I. Vlachov a S.P. Florin dané expresívno-emocionálne oslovenia charakterizujú, ako výrazne jednotky komunikácie každého konkrétneho jazyka. Pri analýze slovenských prekladov novely sa stretávame s rôznymi variantmi. Deminutíva, ktoré nesú kladný hodnotiaci charakter patria okrem iného aj k štylisticky výrazným prostriedkom. K jedným

z rozšírených spôsobov zväčšenia emocionálneho zafarbenia ju opakovanie, čo ukážeme na nasledujúcom príklade:

Голубушка моя**, матушка красавица... **Голубушка моя! Голубушка моя родная.

1. ***Holubička moja,** kmotrička krásavica... **Holubička moja! Holubička moja milá!***
2. ***Dušička,** moja pekná kmotrička... **Holubienka moja! Holubienka moja drahá!***

Slovenské prekladateľky využili deminutíva: holubička, dušička a kmotrička, ktoré zamieňa vyššie spomínané oslovenie *„матушка“*. Ako ďalšie oslovenie – zdrobneninu rozoberieme oslovenie k dieťaťu: *„ангелочек“* a *„бутуз“*. Prvé oslovenie slovenským prekladateľkám nerobilo problém. Druhé oslovenie sa v ruskom prostredí používa v spojení so maličkým, zdravým dieťaťom. Ten istý význam má aj slovenský variant: „bucko“:

***Ангелочек** ты мой хорошенький.; **Бутуз** ты мой маленький*

1. ***Anjelik** môj milučký.; **Bucko** môj zlatý.*
2. ***Anjelik** môj utešený. ; Ty môj **bucko** zlatý.*

Veľmi zaujímavé je použitie oslovenia „батюшка“, ktoré sa zvykne v ruskom prostredí používať pri oslovení otca, kňaza, váženého muža, alebo ako ľudové pomenovanie cára. V danom príklade je oslovenie použité v spojení s dieťaťom:

*Кушай **батюшка**!; Ложись, **батюшка,** ложись.*

1. *Jedz, **dieťa moje**!; Len si ľahni, **dušička moja,** ľahni...*
2. *Jedz, **duša moja**!; ľahni si **duša moja** ľahni...*

2.4 Preklad expresívno-emocionálnych oslovení s negatívnym charakterom

Expresívno-emocionálne oslovenia s nezdvorilým a hrubým zafarbením taktiež vyžadujú od prekladateľa dôslednú a nepretržitú prácu s textom. Tieto slová vytvárajú veľkú skupinu expresív, ktoré zväčša charakterizujú negatívnych hrdinov. Pre expresívne slová je charakterná výraznosť. V niektorých prípadoch sa stretávame s hrubými či vulgárnymi osloveniami.

Nasledujúci príklad je spojenie deminutíva a hrubého oslovenia:

*Ну, не отревался ещё, **рёва!** Опять, **баловник**, слюни распустилс.*

1. *No ešte si sa nevyreval, ty **ufňukanec**? **Maznáčik,** zas gajduješ.*
2. *Ty **urevanec,** ešte si sa dosť nenareval?! Zas smokliš, **maznáčik.***

Prvé oslovenie nazýva dieťa, ktoré často a dlho plače. Druhé oslovenie je hovorové, a označuje človeka (v našom prípade dieťa), ku ktorému sa treba správať milo a s hlbokým vnímaním. Na základe toho môžeme povedať, že slovenské preklady sú adekvátne.

V povesti sa veľmi často stretávame s variantmi oslovenia „дурак“ ako označenie hlúpeho, tupého človeka:

*Как же ты, **дурак** этакой, равняешь себя с...*

1. *Ako sa ty môžeš, **hlupák jeden** porovnávať s ...*
2. *Ako sa ty **hlupák** môžeš porovnávať s ...*

***Дурак,** вот и всё.*

1. ***Somár** si a to je všetko.*
2. ***Baran** sprostý.*

Dokonca v jednom prípade sa stretávame s deminutívnou formou hrubého oslovenia „дурачёк“: *Оглох, **дурачёк**!*

*1. Ohluchol si, ty **hlupáčik?***

*2. Ohluchol, **somárik...***

Veľmi rozšírené je aj ženská forma tohto oslovenia: „дура“, ktoré slovenské prekladateľky prekladajú použitím prídavného mena alebo v druhom prípade expresívnym oslovením: *Так что же я, как **дура,** стою ...*

1. *A čože ja stojím ako **hlúpa?***
2. *Čo tu stojím ako **dáka ťapa!***

V každom z daných príkladov sa hovorí o hlúpom, tupom človeku. Slovenské prekladateľky sa s daným oslovením pohrali a každá privádza iný variant prekladu. V prvom príklade automaticky použili priamy význam slova a v druhom príklade využívajú zvieracie varianty ako: somár a baran, ktoré s slovenskom prostredí taktiež majú charakterizujú hlúpeho človeka.

Osobitú skupinu expresívnych oslovení s negatívnym charakterom tvoria oslovenia hrubého až vulgárneho typu. Dané oslovenia v slovenských prekladoch nesú rovnaké expresívne zafarbenie ako originál. Oslovenie „мерзавец“ ruský výkladový slovník vysvetľuje ako oslovenie nemravného podlého človeka. Druhé oslovenie je výrazne hrubé ako v ruskom tak aj v slovenskom jazyku. Prvý slovenský variant pozostáva z dvoch komponentov a druhý z jedného hrubého slovného spojenia:

Мерзавец! Сукин сын!

1. ***Naničhodník! Sukin syn!***
2. ***Sviňa svinská!***

Nasledovné oslovenie je v ruskom prostredí dosť rozšírené. Slovenské prekladové varianty tohto oslovenia prvého príkladu tvoria synonymický rad. Pri druhom príklade, prekladateľky požili iné varianty a v jedom prípade až vulgarizmus:

Вы же, ***чёрти,*** *его не забижайте.*

1. *A vy,* ***oplani,*** *nieže mu dačo spravíte!*
2. *Nie, aby ste mu zle robili,* ***lotri!***

Не дергай, ***чёрт!***

1. *Nemykaj ju ,* ***dočerta!***
2. *Nemykaj,* ***chumaj!***

Oslovenie: „каторжный“, ktoré je vytvorené od slova „каторга“, čo sa prekladá ako nútené práce, v tom prípade „каторжный“ charakterizuje človeka odsúdeného na nútené práce. „Каторга“ v ruskom synonymickom slovníku má niekoľko synoným: адский, трудный (v preklade: pekelný, ťažký). Keďže daný pojem slovenskému recipientovi nie je známy, slovenské prekladateľky použili oslovenia, ktoré nenesú zafarbenie nútených, ťažkých ba až pekelných prác, ale čiastočne hovoria o ľuďoch, ktorý porušujú všeobecne platné pravidlá a zákony:

Каторжный!

1. ***Zloduch jeden!***
2. ***Šibenec!***

Posledné oslovenie je vytvorené od slova „проклятие“ (prekliatie). Slovenské varianty hovoria o zlom človeku:

Что он тебе сделал, ***проклятый ты?***

1. Čo ti spravila, ***ty naničhodník!***

2. Čo ti spravila, ***ty naničhodník!***

ZÁVER

Expresívne jednotky obsiahnuté v danej práci, sú opísané u hľadiska ich významu a funkcie akú plnia v originálnom a preložených textoch a ich bohaté možnosti prekladu do slovenčiny. Uvedené príklady môžeme rozdeliť na pozitívne (zdrobneniny) a negatívne (vulgarizmy). Pri vulgárnych osloveniach sme s stretli s niekoľkými jednotkami, ktoré sa opakovali a ich preklady v slovenčine vytvárajú synonymický rad ako napríklad: „naničhodník – ničomník, podliak, pľuhavec, pľuhák, nehodník, oplan, pliaga, lump, lumpák, lotor, paskudník, paskuda, niktoš“ (Pisarčíková, 1988, s. 78). Pri analýze týchto jednotiek sme prišli k záveru, že prekladateľ sa musí pokúsiť zachovať expresivitu a výraznosť lexikálnej jednotky, čo v niektorých prípadoch nie je možné. Práve pri takýchto jednotkách sa prejavuje „majstrovstvo“ prekladateľa, to ako vie pracovať s jazykom, to ako ho ovláda, a to, ako vyberá správne ekvivalenty.

Nehľadiac na to, že slovenské preklady vznikli približne v tom istom období, pri analýze sa stretávame s rozdielnymi variantmi prekladu. Tieto varianty sú spojené s praxou, fantáziou, a osobitou prácou prekladateľa s textom. Pri práci s textom by prekladateľ mal ovládať kultúrne pozadie oboch krajín, a aké asociácie vyvolávajú jednotlivé slová výrazy v jazyku originálu a v jazyku prekladu.

Práca ponúka niekoľko prekladových variantov prenosu významu expresívnych jednotiek. Pri výbere adekvátnych variantov netreba zabúdať na to, že prekladateľ musí zachovať nie len nacionálno-kultúrne zafarbenie, ale aj individuálny štýl autora. Pri analýze expresívnych jednotiek sme prišli k záveru, že v niektorých prípadoch dochádza k strate expresívnosti alebo strate sémantického významu. V takom prípade sa treba pridržiavať slov ruských lingvistov Petrova a Sdobnikova, ktorí hovoria, že jazyková jednotka sa neprekladá osobitne, ale prekladá sa obraz, myšlienka, emócia, ktorá sa za týmto slovom skrýva. Na základe tejto teórie môžeme preklad N. Szabovej označiť, ako adekvátnejší a oveľa bližší pre slovenského čitateľa.

Použitá literatúra:

1. АНТОНЯКОВА Д. 2006. Фразеологические единицы русского языка, связанные с народными обычаями и обрядами. Прешов, 2006, 192с. ISBN 80-8068-484-7.
2. БАРХУДАРОВ Л.С. 1975. Язык и перевод. Москва: Международные отношения, 1975, 240с.
3. ВЛАХОВ С.И., ФЛОРИН С.П. 2009. Непереводимое в переводе. Москва: Р. Балет, 2009. 360с. ISBN 978-5-934339-256-8.
4. ДАЛЬ В.И. 2008. Толковый словарь русского языка. Москва: Астрель, 2008. 983с. ISBN 978-5-17-018759-1
5. КОМИССАРОВ В.Н. 2009. Лингвистика перевода. Москва: Книжный дом «Либроком», 2009. 176с. ISBN 978-5-397-00362-9.
6. МОЛОТКОВ А.И. 1986. Фразеологический словарь русского языка. Москва: Русский язак, 1986. 544с.
7. НЕЛЮБИН Л.Л. 2009. Введение в технику перевода. Москва: Флинта, 2009. 216с. ISBN 978- 5-9765-0788-3.
8. ОЖЕГОВ С.И, ШВЕДОВА Н.Ю. 2009. Толковый словарь русского языка. Москва: ИТИ Технологии, 2009. 944с. ISBN 978-5-902638-15-5.

9. СДОБНИКОВ В.В., ПЕТРОВА О.В. 2006. Теория перевода. Москва: Восток – Запад, 2006. 448с. ISBN 978-5-17-037815-9.

10. СТЕПАНОВА М.И. 2009. Фразеологический словарь, Санкт-Петербург: Виктория плюс, 2009. 608 с. ISBN 9-78-89173-971-2.

11. СИПКО Й. 1999. Этнокультурный базис русско-словацких переводов. Прешов: Наука, 1999. 143с. ISBN 80-967602-8-9.

12. ФЁДОРОВ А.В. 1953. Введение в теорию перевода. Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1953. 335с.

13. ЧЕХОВ А.П. 1995. Повести и рассказы. Париж. 1995. 448с. ISBN 2-87714-277-9.

14. ШАНСКИЙ Н.М. 1969. Фразеология современного русского языка. Москва: Высшая школа, 1969. 232с.

15. ШВЕЙЦЕР А.Д. 1988. Теория перевода. Москва: Наука, 1988. 215с.

16. ČECHOV A.P. 1984. Step. Preložil: Naďa Szabová: Bratislava. 1984. 240s.

17. ČECHOV A.P. 1980. Step. Preložil: Viera Bosáková: Bratislava. 1980. 609s.

18. DOROTJAKOVÁ, Viktória et al. 1998. Rusko-slovenský frazeologický slovník. Bratislava: SPN, 1998. 670s. ISBN 80-08-00304-9.

19. FELDEK, Ľubomír. 1977. Z reči do reči. Bratislava: Slovenský spisovateľ,1977.

20. OPALKOVÁ, Jarmila. 2006. Preklad ako mediácia interkultúrnej komunikácie. Prešov, 2006. 93s. ISBN 80-8068-412-X.

21. PISÁRČIKOVÁ, Mária. 1988. Malý synonymický slovník. Bratislava: SNP, 1988. 256s.

22. SIPKO, Jozef. 2002. Texty so zvýšenou etnokultúrnou konotáciou. Prešov. 2002. 268s. ISBN 80-8068-143-0.